

RABSZOLGÁK

A nagy indoeurópai tudós, Darwin, aki tulajdonképpen normann-orosz családból származott és eredeti neve Darvinov volt, írta a „Fajok eredete” című örökbecsű munkájában hogy az emberi faj fennmaradása és a Holdra való eljutása, alapvetően a tagolt nyelv feltalálásának volt köszönhető. A gyűjtögető életmódot folytató ősember, hiába szeretett volna vacsorára almakompótot, de még nem találták fel, hogy a kerek gyümölcsöt „almának” kell hívni. Viszont a körtealakú gyümölcs neve „körte”. Így vacsorára ősfelésége körtekompótot szolgált fel, amire az ősember nem engedte este az őssasszonyt nyoszolyájába, így csökkent a faj fennmaradásának valószínűsége.

Az emberi nyelv odáig fejlődött, hogy a tudósok arra is találtak kifejezéseket, hogy egymással meg tudják beszélni az emberiség fejlődésének különböző korszakairól alkotott véleményüket. Egyesek a használt szerszámok szerint korszakolták a storyt. Így lett kőkorszak, rézkorszak, bronz,-és vaskorszak. Volt, aki a gőz korszakáról, sőt az atomkorszakról is beszélt. Mások a művészetet tekintették a korszakolás alapjául. Így született a megalit (nagy kőépítmények), reneszánsz, a barokk, a klasszicizmus, a szocreál. korszaka. Egyesek ezekhez a korszakokhoz embertípust is hozzárendeltek. Bölcsészdiák koromban részt vettem hallgatóként egy akadémiai vitán, amelynek „a barokk ember” volt a tárgya. A vita végeredményére nem emlékszem, mert az akadémiai ülést Sárospatakon tartották, és minket vonattal vittek oda vattának, mert nem bíztak abban, hogy a helybelieket lázba hozná a téma. A vándorgyűlést hamar bezárták azzal, hogy akinek lenne hozzáfűznivalója, adja be írásban, majd a kiadványban meg fog jelenni. Utána akadémikusok és hallgatók átvonultunk a helyi vendéglőbe és itt a film megszakadt.

Amíg a tudósok csak magyarázni akarták az emberiség történetét, nem volt semmi komplikáció. Azután két intelligens német fiatal összebarátkozott. Egy szerény anyagi háttérrel rendelkező klasszika-filológus bölcsész, és egy gazdag gyáros művelt fia, aki ugyan akadémiai oklevéllel nem rendelkezett, de egyéves önkéntes korában sűrűn látogatta a laktanya közelében lévő egyetem előadásait. Ez az 1848-as év előtt történt, amikor egész Európa a változás tüzeiben égett. A két fiatal az emberiség egész történetét a társadalmi osztályok folyamatos harcának vonalára fűzték fel és akaratlanul, - bár mindketten ateisták voltak – átvették a keresztény vallás alapeszméjét, hogy a történelem valahonnan valahová, a teremtéstől az utolsó ítélet felé halad.

A szellemes, de értelemszerűen sommás általánosításból levonták a következtetést, hogy melyik osztály hivatott önmagát öngyilkos módjára, mint osztályt, likvidálva, megszüntetni az osztályharcok okozta turbulenciákat

elvezetni az emberiséget a paradicsomba, ahonnan elindult, de természetesen sokkal magasabb műszaki színvonalon. Az elérendő paradicsomot akkor divatos szóval kommunizmusnak nevezték el. E világmegváltó tudás birtokában a tudósoknak, nem a világ magyarázata, hanem jobbítása lett a feladata. Gondolataikat egy még csak könyvnek sem nevezhető brosúrában adták közre 1848 elején. Aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy ez a kis füzet világméretű hatást váltott ki.

Dolgozatunk tárgya a rabszolgaság. A Kommunista Kiáltvány – hisz az előbb említett brosúra ez volt – a társadalom első konfliktusának a rabszolgotartók és rabszolgáik harcát tekinti, és az egész korszakot rabszolgotartó társadalomnak hívja. Amikor eljutott hozzájuk az a mű, amely még ősbibliai korszakkal, az osztályok kialakulása előtti korszakkal foglalkozik, egy későbbi kiadás egy jegyzetében korrigálták a történelem konzekvens leírását és az osztályok megjelenése előtti korszakot őskommunizmusnak nevezték el. Így lett a történet kerek. Alfa-tól alfa a négyzetten-ig.

Ha egy hivatásos pszichológus (k.v) egy kísérleti teszt keretében megkérdezné valakit (k.sz.), mi jut eszébe arról a szóról: „rabszolga”, azt biztosan megállapíthatná, hogy a (k.sz.) nagyanyjának lukas a foga, ha van szegénynek még egyáltalán. A többi megállapítás az adott válaszok függvényében már nem lenne lehetővé szignifikáns általánosítást.

Az egyik (k.sz) azt válaszolná, hogy „a rabszolga olyan személy, akinek nincsenek birtokában termelő eszközök, szabadságától erőszakkal megfosztották, munkaereje tartja el a társadalmat, és a rabszolgotartói ellen folytatott harca az ókori társadalmi mozgások gerince”.

A bibliás (k.sz).-nek az egyiptomi fogság jutna eszébe és, ha zsidó, az onnan való szabadulás ünnepe, a púrim. Valaki még hozzátenné a babilonai fogságot, a piramisépítés verejtékes munkáját, és nem felejtene el megemlíteni Madácht, aki frappánsan megfogalmazta a lázadó rabszolgák transzparensének szlogenjét: „Milliók egy miatt”.

A fanatikus TV rajongó a szegény Isaurára gondol és hajlandó pénzt gyűjteni kiszabadítására. Az idősebb TV-fan visszaemlékszik a sánta Kunta Kintére a „Gyökerek” című sorozat főhősére. Van, aki olvasta a XIX. század humanista bestsellerét, a „Tamás bátya kunyhóját”. A meggyőződéses antikommunista első helyen említené a „Táborok állami irányító központját”, a Szovjetunió egész területén szigetcsoportszerűen szétszórta GULÁGokat.

Az Ember Tragédiájának egyik előadásában a római szín úgy lett előadva, hogy a római playboyok egy nagy platón mulatoznak, isznak-esznek,

szeretkeznek, csúfolódnak és fogadásokat kötnek – teszik mindazt, amit Madách előírt nekik. A platót rabszolgának öltöztetett statiszták tartják a vállukon, mint sok izmos, kigyúrt fekete atléta trikós, fekete sátorozó glot nadrágos Atlasz, hol meggörnyedve, hol időnként kiegyenesedve, de persze a mulatozásban nem vesznek részt, pedig a platón mulatozó kéjhölgyek szívesen lecserélnék őket a nyápic gavallérjaikra.. A rendező, talán akaratlanul, nagyon pontosan beletalált a görög-római világ lényegébe. Az egész antik társadalom a rabszolgák termelőmunkáján nyugszik, de maguk a rabszolgák – ritka pillanatoktól eltekintve – az ismert történelemben nem vesznek részt. Természetesen ez a színpadkép az előadás rendezőjének, vagy díszlettervezőjének a leleménye.

Ez a színpadkép nagyon jól illene egy expresszionista rotfrontos-proletkultos előadáshoz a múlt század 30-as éveinek agitkás színházában, amelyik a párt ideológiáját sulykolandó, bemutatja az elnyomottak szenvedését és az elnyomók zabolátlan dőzsölését. Az előadás ott azzal végződne, hogy az atlasz- rabszolgák lekötött kezüket-lábukat kinyújtják és elsöprik az egész léha bagázst. Ez nem költői túlzás. Volt előadása a Csodálatos Mandarinnak, amelynek a végén az elnyomott kínai proletárok kibontják a forradalom vörös zászlaját.

Ebben a római színben Madách nem az elnyomottak keserű sorsával törődik. Ezt az előző színben már megtette, Ott a piramis építésére hajszolt, halálra korbácsolt rabszolgát siratja el szerető felesége, aki bánatában a fáraó ágyába bújik, így nemcsak elhunyt férje emlékének, hanem az elnyomott osztályának is árulójává válik.

Madách-nak mint jó módú, művelt földesúrnak biztosan megvolt a Konversationlexikon mind a tíz kötete üvegezett bidermeyer stílusú könyvszekrényében. Ott azt olvasta, hogy a piramisokat rabszolgák építették. Most, hogy az egyiptomi régészet külföldi kézből átkerült a bennszülött – feltehetően Németországban tanult – régészek kezébe, a koncepció hazafias okokból megváltozott. A mai egyiptomiak – arabok, arabul is beszélnek, és kevés közülük van az „igazi” egyiptomiakhoz, de világraszóló teljesítményükre büszkék. Ez olyan, mintha a szkíta, vagy avar művészetet Malonyai a magyar népművészet részeként tárgyalná, vagy a Pannoniában állomásozó légiók által császárrá kikiáltott római vezérek hőstetteit a magyar történelmi múlt dicső részeinek tekintenék. Mindenesetre a modern egyiptomi archeológia szerint a piramisokat szabad bérmunkások építették, akik a Nílus kiöntése idején nem tudták földjeiket művelni, és ezért szabadidejükben elszegődtek a piramisok építkezéséhez bérmunkásnak. Még fizetési slejfní-papiruszokat is találtak. Tehát a szabad bérmunka-rendszer is egyiptomi találmány. Ez az ötlet Henry Ford idejéig, sőt tovább is, napjainkig, fennmaradt. Lehet, hogy a rabszolgák munkájára az egyiptomi gazdaságnak nem volt szüksége, mert a szűkös Nílus-

völgyben nagy volt a népsűrűség. A relief-képek gyakran ábrázolják a fáraót, amint éppen kiszúrja a hadifoglyok szemét vagy megöli őket. Ugyanilyen ábrázolások láthatók a sokkal harciasabb – mert sokkal sebezhetőbb – asszír-babilóniai reliefeken is.

Általában az egyiptomi rabság, és különösen a piramisok építésében való zsidó részvétel napjaink tudományának fényében, több mint kétséges. Egyiptom Palesztínára és Szíriára csak az i.e. XVI. században terjesztette ki uralmát, és ekkor telepíthette ki a héber törzseket a Nílus-delta vidékére, és onnan disszidálhattak volna isteni segítséggel, mint „választott nép”. A nagy ghízai piramisok ebben az időben már készek voltak, mert a zsidó nép szökését, az egyiptomi rabságból való megszabadulását az i.e. XII. századra teszik, tehát a trójai háború Homérosz által megverselt idejére. Máig mondják Izraelben, ha valami kellemetlen, nem tetsző dolog: „Olyan, mint az egyiptomi rabság”.

Tárgyunkhoz nem kapcsolódik szorosán, de érdemes megemlíteni a zsidó nép „választott” voltának szélesen elterjedt hiedelmét. Az ókorban a Nílus partján és a két fordítva (ti. Északról Délre) folyó folyó, a Tigris és az Eufratesz között annyi istent imádtak, hogy, mint egy áruházi katalógusból, lehetett köztük válogatni. Ők választottak istent maguknak, nem az isten választotta őket. A zsidók, és nyomukban később a keresztények, egy speciális, láthatatlan és ábrázolhatatlan, absztrakt istent imádtak. Ez a társtalan, hegemon isten azzal a kellemetlen következménnyel járt, hogy mint a diktatoriális rendszerekben általában, rajta kívül nincs másik instancia. Ha Poszeidón megharagszik egy göröggre, mehetett Apollóhoz könyörületért. Ebben a rendszerben, nincs hová fellebbezni. Marad a mardosó büntudat. Ha a zsidók ezt az istent választották, tragikus sorsuk tanulsága szerint, alaposan mellényúltak. Legfeljebb a Nobel-díj bizottságnál jelenthetett némi ez protekciót.

A rabszolgaság kérdéskörének precíz megfogalmazását leginkább a rómaiaknál találjuk. Még ma is tanítják a joghallgatóknak a római polgári és büntetőjogot, de a rabszolgaság jogi kereteire a tantervben kevés figyelmet fordítanak, annak ellenére, hogy az intézmény még napjainkban is létezik, de jogi körülhatárolását a rabszolgatartók egyáltalán nem igénylik.

Az antikvitásban eleinte a rabszolgák száma magasan meghaladta a szabadok számát. Athénban, fénykorában a lakosság 10%-a volt szabad polgár, tehát az, akiről a görög történelem tulajdonképpen szól. A maradék 90% persze nem mind rabszolga, hanem lehet vidékről, vagy külföldről beköltözött idegen. Az összes rabszolga a törvény előtti egyenlőséget élvezett, azaz mind egyformán meg volt fosztva jogaitól. Ez az egyenlőség olyan volt, mint napjaink társadalmában a rendi kiváltságokat megszüntető, törvény előtti egyenlőség. A patriarchális, családtagként kezelt rabszolga, vagy a gyermeket kísérő (görögül pedagógus) rabszolga egyenlően jogfosztott volt, mint az a társa, aki az

olajfaligeteken gürcölt. Napjainkban, a mi társadalmunkban, a milliomos a törvény előtt egyenlő az alkoholista koldussal. Nesze neked egyenlőség! Mon Dieu, tetszett volna az embereket egyformára teremteni. Értem, hat nap erre a finomhangolásra kevés volt.

Hogy válik az egyenlőnek teremtett isten teremtménye rabszolgává? A római időkben a rabszolga a hódító háborúk mellékterméke volt. A hadifogoly automatikusan rabszolga lett. A foglyokat a belső piacon értékesítették, nem adták el külföldieknek, azaz a barbároknak, és a birodalom növekedésével egyre fogyott a „külföld” területe. Rabszolga szerzés céljából külön nem is viseltek háborúkat, volt elég háború anélkül is. Érdekes, hogy rabszolgává tehető volt az a külföldi, akinek országával a római birodalom hadiállapotban volt, ha a szerencsétlen véletlenül a birodalom területére tévedt. Ennek a törvénynek is megmaradt a nyoma a XX. században. Az ellenséges ország polgárait internálni szokták a „Fekete Kolostor”-ban. (Olvassák-e manapság ezt a szép könyvet?)

A rabszolgává válás másik tipikus formája volt az adórszolgaság. Ha az adós nem tudott határidőre fizetni a kölcsönadóval együtt megjelentek a praetor előtt, aki az adóst arra az időre rabszolgává nyilvánította, amíg az adóság értékét le nem dolgozza. Olyan is volt, hogy a pénzügyileg megszorult ember saját magát adta el rabszolgának, és a kapott pénzt tetszés szerinti célra felhasználhatta. Ezt a tranzakciót a törvény időnként betiltotta. Korunkban ez a rendszer fordított előjellel még fennmaradt. Most a börtönt lehet pénzzel megváltani, bizonyos átszámítási kulcs szerint, és nem a tartozást lehet leültni. Hasonló ehhez az óvadék intézménye is. Bizonyos összeg leperkálása ellenében a bűnöst nem csukják le, és azután, vagy őt, vagy a nyomát üthetik bottal.

Az ókori zsidóknál is ismerték a rabszolgaság intézményét, azzal a különbséggel, hogy a rabság nem tartott örökké, hanem hat év után a rab automatikusan felszabadult, úgy, mint a szántóföld, amit minden hetedik évben kötelezően parlagon kellett hagyni lehet, hogy vallásinak álcázott agrotechnikai megfontolásból. Talán erre a gondolatra megy vissza az amerikai egyetemekről elhíresült sabbatical year intézménye, amely szerint a tanszemélyzet minden hetedik évben szabadságot kap, hogy azután jobb termést hozzon az előadó termék auditoriumában, vagy a laboratóriumokban, vagy a tudományos folyóiratok lapjain.

Rabszolgavásár Rómában

A római *jurisdictio* sok módját ismerte a rabszolgák felszabadításának. Ennek legegyszerűbb módja az volt, hogy a gazda egyszerűen ráteszi szolgájára kezét a praetor előtt és szabaddá nyilvánítja. Tehette ezt írásban, végrendeletileg, akár a rabszolgák utódaira vagy esetleg később születendő utódaira is, akik ha rabszolganőről volt szó, lehettek akár saját gyermekei is. A megszerzett rabszolgákat itt is értéküknek megfelelő áron bocsájtották áruba. Értékelték az izmokat, a fogak állapotát, mint napjainkon a lóvásárlásnál. A fiatal, keményhúsú lányokért, vagy a szerelmi irányultságtól függően, a fiatal fiúkért adtak több pénzt.

A rabszolgák itt is a törvény előtti egyenlőséget élvezték, tehát mindannyian jogtalan tárgyaknak voltak tekintendők. Ahogy a tulajdonos összetörhette a vázáját, úgy meg is ölhetette a tárgynak tekintett rabszolgáját, ha nem sajnálta a pénzt, amit rá kiadott. Ez elsősorban a méregdrágán vett jó minőségű rabszolgákra, a gladiátorokra vonatkozott. A gladiátor olyan volt, mint napjainkban a futballszár. Már megvásárlása is irtó sokba került, nem tekintve a kalóriadús táplálást és a folyamatos edzést. A gladiátort jó karban kellett tartani, látogathatta a helyi tavernákat és a közeli nyilvánosházakat, mert ez is része volt a fitt állapot fenntartásának. A közhiedelemmel ellentétben, a tulajdonosok, vigyáztak arra, hogy kincset érő rabszolgáik vére ne fesse pirosra az arénák homokját.

Az antik szerzők fennmaradt írásaiból rengeteget tudunk a társadalmi mozgásokról – különben honnan tudnánk erről akármit is –, hallunk az arisztokrácia és a demosz harcairól, az egyeduralkodók, a tironnások próbálkozásairól, sikereikről és bukásairól, a római köztársaság végvonalságairól és az imperium elvének győzelméről, de a rabszolgák mozgalmait, úgy látszik, nem keltette fel a szerzők érdeklődését. Az antik szerzők nem voltak marxisták,

és nem jöttek rá, hogy a rabszolgalázadások jelentik a történelem tengelyét. Lehet, hogy igazuk volt.

Természetesen szóba kerülnek a rabszolga lázadások, amelyek Szicíliában sorozatos felfordulásokat okoztak. Részletesen ismertetik a Spartacus-vezette rabszolgaháborút, amelyet a capuai gladiátor sportiskola növendékei robbantottak ki és ehhez a szabad parasztok is nagy számban csatlakoztak. Arra is szó került, hogy a hatalomra ácsingózó fiatal arisztokrata, Julius Caesar tárgyalta Spartacussal, mert el akarta nyerni a rabszolgahad támogatását. A szövetségből nem lett semmi, és a lázadást a polgárháború által meggyengített központi hatalom három év alatt nagy nehezen leverte. A megtorlás rettenetes volt. A majdani Ludditák módjára óriási számban feszítették keresztre a lázadó rabszolgákat, saját jólétük termelő eszközeit

A római birodalom európai bukása után, a rabszolgaság és a rabszolga-kereskedelem nemzetközivé vált, és megszabadult a római jog bilincseitől. Kecsekecsken. A római birodalom beltengerének számító Földközi tenger appendixén, az Adrián, megjelentek a rabszolga-kereskedő kalózok, a Mare Nostrum déli oldalát ellepték a rabszolgákra vadászó arab, nálunk mórnak nevezett kereskedők. Egy másik társaság két részre vált. Az egyik, Skandináviából, Dániából kiindulva végigrabolta Európa eléggé tagolt tengerpartját, és helyenként saját országot alapított. (Észak-Franciaországban és Szicíliában). Egy másik társaság egyenesen a világ akkori kincsesbányáját, Konstantinápolyt célozta meg. Lehajókázott a gazdag szovjet folyóhálózaton, de a várost nem tudta elfoglalni. Útközben megalapította „by the way” az Orosz Birodalmat, amely, mint harmadik Róma Konstantinápoly helyére fog pályázni, de mindmáig nem tudta birtokba venni. Még ma is ágálnak a moszkvai Dumában képviselők – Zsirinovszkij –, akik feltétlenül szükségesnek tartják Isztambul és a szorosok meghódítását, hogy az orosz katonacsizmákat meg lehessen mosni a Földközi tenger vizében. Nem félnek-e környezetszennyezéstől a tengermenti országok?

A vikingek temérdek rabszolgát szerzetek, akiket az európai rabszolga-kereskedelem központjában, Prágában értékesített. Több európai (angol, francia) nyelven a rabszolga szó a „szláv”népnévből ered. Ettől függetlenül a magyar „rabszolga”szó mindkét összetevője szláv eredetű.

A rabszolga-kereskedelemben erősen érdekeltek voltak a kazárok, akiknek magyarok segédnépeként az akkori, még a honfoglalás és az erősen eufemisztikusan kalandozásnak nevezett akciók előtt voltak, vajon ebben részt vettek-e? A történetírás erről nem tesz említést, mint ahogy arról sem, hogy miért könyörögtek az európaiak az akkor még a miénktől különálló istenükhöz. „A magyarok nyilaitól ments meg minket!”

Az erősen poligám természetű és egyáltalán nem rasszista magyar király, IV László (csúfnevén Kun) krónikása, Kézai Simon, aki krónikaszerző társaitól eltérően, nem röstellte és ránk hagyományozta nevét, a hazájában tapasztalt szélesre nyíló szociológiai ollót a rabszolga-rendszerrel magyarázta. Aki a csatában vitézkedett, az nemes lett, aki gyáva volt, azt rabszolgává, vagy jobbágygá tették. Ez a társadalmi egyenlőtlenség okainak teljesen világos és egy értelmű megfogalmazása, a meritokrácia alapvetése. Ha vályogházban élsz, és udvarodon nem hét, hanem csak három szilvafa nő, akkor is ugyanannyi jogod van, mintha Bécsben három palotád lenne, és akkor is a magyar nemzet tagja vagy. Van választójogod és nem az úriszék, hanem a bíróság ítél el. Ha egy teljes jobbágytelked lenne és a határban száz marhád legelne, akkor sem lennél a nemzet tagja, akkor is a földesúr ítélne el, mert őseid a csatában megfutamodtak.

Nemeskürty azt írta, hogy Gárdonyi Géza egyszer mindenkorra kőbe véste, milyen volt a török világ Magyarországon. Elutazhat egy autóbusznyi turkológus (össze lehet-e szedni egy busznyi turkológust?) Ankarába, és betéve megtanulhatja az ottani levéltár anyagát, ami az elcsatolt területek osztályán hazánkról fellelhető – van ott görög, szerb, albán, bulgár, stb. részleg is –, ez jótányit sem fog változtatni a magyarok emlékezetén. Nem minden foglyot szabadított ki a rabságból Bornemissza Gergő. A hadifogoly fogalma ismeretlen volt. Ha egy katona szerzett egy foglyot – ezek általában békés parasztok voltak, –, azzal ő rendelkezett, és ő őrizte vagy felfogadott egy önkéntest az őrzésére, ő táplálta-etette saját pénzért, és jól kellett etetnie, hogy az isztanbuli rabszolgapiacra jó árat kapjon érte. Az óriási török hadseregek jó részét azok a katonák tették ki, akik csak a zsákmányszerzés céljából csatlakoztak a sereghez. A legjobb fogásnak azokat tekintették, akiket a bajtársai, vagy jómódú rokonai visszavásároltak, avagy a kor nyelve szerint, kiváltottak. Ez mind a katona saját biznisze volt.

Maga a török állam nem üzletelt a rabjaival. Török Bálintért, a leggazdagabb magyar főúrért rokonai az utolsó ingüket is odaadták volna, de a szultán úgy ítélte meg, hogy nem adja ki és élete végéig a Héttoronyban, Isztambul akkoriban még frissen épített, nagy és viszonylag komfortos várában tartotta fogva. Mint tudjuk, nem akadt főtisztviselő, aki nagy baksisért segített volna megszöknie. Féltették a seggüket, az előrelátható kihegyezett és bezsírozott karótól.

A rabszolgazsákmányból szultáni kincstár is profitált. Az ijesztő létszámú hadsereg már tömegénél fogva is félelmet keltett és ennek egy része ingyen volt, mert nem kellett az önkénteseknek zsoldot fizetni, és a kosztjukat is maguk finanszírozták. Azokért a hajadonokért, akik a birodalom gondjait vállukon viselő szultánok rekreációját szolgálták, természetesen a kincstár bőségesen fizetett. Államérdekből előírták, hogy területi egységenként hány fiatal fiút kell

beszolgáltatni. Ezekből janicsárokat neveltek. A janicsárok képezték a hadsereg elit alakulatait. Ez volt az akkori és ottani Idegenlégió. Hazátlan, illetve hazájukat régen elfelejtett, muzulmánként nevelt katonák, akiket bárhol, még saját szülőföldjükön is bevethettek. Közülük a legkiválóbbak a legmagasabb állami posztokra is feltornászhatták magukat. A nagyvezírek fele nem törököknek született Tudtommal magyar anya szülte nem volt a nagyvezírek között, de ez nem a törökök nacionalizmusára utal.

A XVI-XVII. században járunk. A rabszolgaság intézménye felvirágzott az újonnan felfedezett Észak- és Dél-Amerikában, és a hozzá csatlakozó szigetvilágban, amelyet még most is, a felfedezők után, akiknek nem volt GPS-ük Indiáknak hívunk. A spanyol és portugál hódítók az ottani birodalmakat technikai fölényüket kihasználva, mert volt lovuk és puskájuk, meghódították és az indiánoknak hitt bennszülötteket rabszolgának akarták használni. A bennszülött indiánok, akik sokezer évvel azelőtt keltek át Ázsiából Amerikába Behring szoroson, mielőtt azt Vitus Behring dán kapitány orosz megbízásból felfedezte volna 1728-ban. A most 85 km. széles és alig 80-90 m mély szoros akkoriban összefüggő keskeny földnyelv volt, és a mongolfajú indiánok száraz lábbal keltek át Amerikába és azt betelepítették Alaszkától a Tűzföldre.

A kellemesebb éghajlatú, az Egyenlítő körüli vidékeken az egyiptomiakhoz hasonló magas kultúrájú birodalmakat szerveztek. Csillagászati ismereteik és óriási, általában kultikus, finom kőműves munkával megépített épületeik vetekszenek a fáraók korának eredményeivel. Korunk egyik tudósa felteszi azt a hipotetikus kérdést: mi lett volna, ha Montezuma – az egyik legyőzött és meggyilkolt helybeli uralkodó – küldi el harcosait V. Károly birodalmába és nem fordítva történnek az események? De az lett, ami lett.

V. Károly (1516-1556)

Montezuma (1470-1520)

Az ibériai hódítók megdöntötték a helybeli birodalmakat és rabszolgasorsra kényszerítették a bennszülött indiánokat. Nem lett számottevő előnyük ebből, mert az európai, ott ártalmatlan betegségek kórokozói végzetesnek bizonyultak az indiánok ezekhez nem szokott szervezetének és gyakorlatilag kihaltak. A vadnyugati indián-történetek, Cooper és May Károly hősei a megmaradt csekélyszámú őslakórról szólnak. A páncélos hódítók nyomában, Amerikában megjelent az egyház is, általában jezsuita testvérek formájában. Rögvest felmerült az a fontos teológiai kérdés, hogy vajon a bennszülöttek emberek-e, és van-e lelkük, érdemes-e megtérítésükkel foglalkozni? Alapos megfontolás után, az egyház úgy döntött, hogy a bennszülötteknek van lelkük és érdemes őket a pokol kínjaitól megmentendő, megtéríteni. (A középkori egyháztudósok pozitívan döntöttek. Ezt mi sem bizonyítja ékebben, hogy napjainkban Latin-Amerika a legkatolikusabb földrész, sőt onnan való az aktuális, 2013-ban regnáló pápa is.). Az indiánokon nem segített a hivatalosan deklarált lélek megléte sem. Ez talán a másvilágon jelenthetett némi előnyt, de a földön, főleg a plantációkon nem segített az Európából behurcolt betegségekben meghalt bennszülötteken. Az ültetvénytulajdonosoknak új munkaerőforrás után kellett nézniük és vigyázó szemüket Afrikára vetették.

Az afrikai rabszolgák már a Római Birodalom idején is ismertek voltak. Maradtak ránk szobrok jellegzetes néger vonásokkal, göndör hajjal. Itt jegyzem meg, hogy a „néger” szó a magyarban nem jelent semmi sértőt, és én nyugodtan használom, annak ellenére, hogy Európában, és főleg az USA-ban nem pízsi, és helyette az „afroamarikai” kacifántos megnevezés járja. Mint hajdanában minálunk a „mózes vallású magyar” volt a zsidók eufemisztikusnak tekintett elnevezése, ahelyett, hogy a széles körben elterjedt „büdös zsidó” kifejezést használták volna.

Most itt volt egy óriási kontinens, lakatlanul. A bennszülöttek lassanként kihaltak, az európai immigráció lassan indult be, kellett ember. Munkaerőként Afrika jelenthetett megoldást. Az ottani népek emberemlékezet óta harcoltak egymás ellen – mint Európában –, és a győztesek leginkább legyilkolták a legyőzötteket. Ittak a legyőzöttek koponyájából embervért. Ezek az afrikai törzsi háborúk ma is folynak, azzal a különbséggel, hogy nyíl és lándzsa helyett Mirage-ok és MÍG-ek kerülnek, mint fő fegyverek bevetésre.

Rabszolgaság Amerikában

A beáramló munkaerőt Dél-Amerikában leginkább a gyümölcs-ültetvényeken, Kubában és a többi szigeten dohány- és cukornádültetvényeken, Észak-Amerika déli részén főleg az ott jól termő gyapotültetvényeken használták. Amikor a Rákosi Mátyás névvel fémjelzett korszakban a nagy Szovjetunió példájára Magyarországon is próbáltak gyapotot termelni, a kísérlet csúfos kudarccal végződött. A próbálkozás bukásában csekélységem is szerepet játszott. Nyári építőtábornak nevezett mezőgazdasági munkán, Kápolnásnyéken, Vörösmarty szülőfalujában, feladatunk gyapottövek egyelése volt. Kaptunk egy kis kapát, azzal az instrukcióval, hogy a zsenge tövek körül csak egyet hagyjunk meg, és a többit kapáljuk ki. Egyszerűbbnek találtuk egy suhintással minden sarjadó tövet kivágni ezt nullázásnak hívtuk és ezekből már nem lehetett se pizsama, se télikabát. Amúgy se lett volna belőlük gyapot, és a hazai narancstermést utánozták volna, amely, mint tudjuk kicsiny, savanyú, de a miénk. Ezzel semmiképpen sem akarom azt mondani, hogy kis kapátskával aláastam a szovjet birodalmat, mint ahogy egy országgyűlési képviselő mondta, hogy ő is részese volt a rendszerváltásnak, mert egy szovjet kiskatonát rossz vonatra ültette. Nem sokan tudják, hogy az 1860-as években, amikor az amerikai polgárháború idején az északiak blokkolták a déli kikötőket, és Angliában gyapothiány lépett fel, ezt kihasználható hazánkban – ahogy ez Jókainál olvasható –, próbálkoztak gyapottermeléssel, az előbb említett sikerrel.

Az amerikai polgárháború egy kissé a rabszolgarendszer miatt tört ki. Az Egyesült Államok, mint a neve is mutatja, fogantatásától fogva szövetségi rendszerű ország, és a tagállamok száma a nemzeti zászlón lévő csillagok számával párhuzamosan, egyre szaporodik. A XIX .század közepén az államok két csoportra oszlottak, és az egységes Unió a szakadás szélére sodródott. A szakadás egyik fő oka a rabszolgaság kérdésében elfoglalt álláspont volt.

A felvilágosodás, Rousseau tanításai, a francia forradalom elvei, sőt maga az Egyesült Államok alkotmányában kifejtett gondolatok, mind arra utaltak, hogy a rabszolgaság intézményét el kell törölni. Ez a legtöbb európai országban

meg is történt. Sőt, alakultak államok, amelyekben maguk a volt rabszolgák vették kezükbe az állam irányítását (Saint Domingo, Libéria).

Annak, hogy melyik országrész fogadta el a rabszolgaság megszüntetésének divatos és magasztos elvét, persze most is gazdasági okai voltak. Az északi államok gazdasága a viharosan fejlődő iparon alapult. Ezt az ipart kellőszámú bevándorolt tudta működtetni. A mezőgazdasági termelés kis farmerbirtokokon folyt. Főleg éghajlati okokból a déli államokban a mezőgazdaság, és ezen belül a gyapottermelés volt a gazdaság és főleg az export alapja. A mezőgazdaságban nagyméretű birtoktestek alakultak ki és működtetésüket, tőke hiányában, csak ingyenes rabszolgamunkával tudták elképzelni. Hasonló okokból ragaszkodott két évtizeddel azelőtt a magyar földbirtokos osztály szegényebb része a jobbágyrendszerhez.

A déli fehér birtokos osztály kizsákmányolta a fekete munkaerőt, de nem undorodott a négerektől, mert jelenlétüket kisgyermekkorától megszokta, hiszen néger volt a szeretett dajkája, a mama szakácsnője, a kertész bácsi, stb., stb. Északon kevés volt a fekete, ezek is sokszor szökött rabszolgák voltak, akiket az abolícionista (a rabszolgaság eltörlésének hívei) segítettek a szökés megszervezésében. Az északi államok legtöbbször nem adták ki a szökött feketéket az e célból alakult rabszolgavadász-csapatoknak. A híres John Brown is meggyőződéses abolícionista volt és egy vallási szekta elkötelezett híve. Ezt onnan is tudhatjuk, hogy 19 gyermeke volt. A fiai segítségével megölt öt rabszolgatartót. A nemes indíték nem hatotta meg a hatóságot és el akarta, mint anarchistát fogni. János bácsi fiaival ellenállt. A letartóztatás emberáldozatokat követelt. Végül John Brownt felakasztották.

Sorsa egy pillanatra light-osan összefonódott az enyémmel. Az 1950-es évek végén egy KISZ építőtáborban voltam, mint építészhallgató, műszaki vezető, és mint ilyen a táborvezetőség tagja. A napi műszak végén nekem kellett a fiatalokat hazavezetni, amikor közölték velem, hogy amerikai TV-sek fogják forgatni a táborba való bevonulásunkat. Megkértem a fiúkat, hogy alakzatban, énekelve vonuljunk haza. Az ötlet nem nyerte el a gyerekek tetszését.

- Mire jó ez a katonásdi?
- Ez nem katonásdi, még ha úgy is néz ki. Egyszerűen a hadseregek alakították ki azokat a módszereket, amellyel sok embert mozgatni lehet.

Az ének kiválasztása már zökkenőmentesen ment, mert a „János bácsi a csatában” kezdetű nótán kívül egyetlen amerikai éneket sem tudtunk. És ebből lett a balhé. Behívtak a KISZ központba, amely akkor a Pártközpontban volt albérletben, és leteremtettek, hogy miért udvarolunk az imperialistáknak – akiket ők hívtak oda – amerikai számokkal. Vannak nekünk saját munkásmozgalmi indulóink.

Kitört a polgárháború észak és dél között. Az északiak az ipari termelés területén kilencszeres fölényben voltak és élvezték a liberális érzelmű európai népek támogatását. A 48-as magyar emigráció egy emberként az északiak oldalára áll, sokan közülük magas rangot értek el. Különböző tábornokok mindkét oldalon az USA Ludovikáján, a West Point-i akadémián iskolatársak voltak, azzal a különbséggel, hogy a háborúban az északiak kék, a déliek szürke egyenruhát viseltek. Az iszonyatos vérontással járó háború, volt az első, amelyet fényképekkel dokumentáltak. A fotográfiák elsősorban hulláhegyekkel borított csatateret ábrázolnak. A technika még kezdetleges volt, és hosszú expozíciós időt kívánt. Ezek a modellek nem mozdultak be.

Amerikai polgárháború

Lincoln elnök meggyőződéses híve volt a rabszolgaság eltörlésének, de még nagyobb híve volt az USA egyben tartásának, és ennek rendelte alá a rabszolgakérdést, de végül mégis meghozta a döntést a rabszolgák felszabadításáról. A nagy háború utolsó esettje maga az elnök, Abraham Lincoln lett. Pár nappal az északiak győzelme után, a déliek kapitulációját követően egy elvakult Dél-párti színész egy színház elnöki páholyában agyonlőtte.

Az Egyesült Államokban, amely a Szovjetunió ellen folytatott hidegháborút megnyerve napjaink (egyelőre) egyetlen, versenytárs nélküli szuperhatalma, még folyik a fű alatt a rabszolgaság maradványai ellen folytatott hidegháború. A hosszú, és mintaszerűen demokratikus eszközökkel vívott, véráldozatot alig követelő polgárjogi küzdelemben a négerék elnyerték a törvény előtti egyenlőséget, és a nyílt diszkrimináció alkotmányos tilalmát. Szükség esetén ugyanazokat a nyilvános illemhelyeket használhatják, mint sürgősen rászoruló fehérbőrű honfitársaik. Eljutottak odáig, hogy az USA vezérkari főnöke, sőt az Államok elnöke is sötétbőrű lett. De távol vannak attól, hogy a five o'clock tea-

re mindenüvé meghívást kapjanak. Gondold meg olvasó, nálunk nagyon más-e a helyzet? Mikor volt utoljára sötétbőrű vacsoravendéged? Vagy van-e egyetemet nem végzett fehérbőrű barátod?

Az első volt rabszolgák vezette ország Saint Domingo volt, amelyet még a Nagy Francia Forradalom idején hoztak létre maguk a fellázadt rabszolgák. Utána még mesterségesen szerveztek egy országot Afrika nyugati partvidékén számukra, Libériát, (Szabadságland) néven, ahová repatriálták Amerikából a felszabadított rabszolgákat. Egyik sem lett az ígéret földje.

A II. Világháború után, amikor már nem volt pízsi gyarmatot tartani, tucatjával szabadultak fel, volt gyarmatok, amelyek önálló államokká alakultak, azon fekete férfiak vezetésével, akiknek a dédunokáik Amerikában rabszolgáskodtak, de nem akarnak már hazajönni, mert sajnálják otthagyni a lestrapált Studebacerjüket. A 60-as évektől kezdődően egymásután alakultak Afrika-szerte az új államok, amelyeknek határai nem a néprajzi, törzsi, törésvonalak mentén alakultak ki, hanem a volt gyarmatok megegyezése hozta őket létre. A megegyezés alapját a rendelkezésre álló hajóágyúk száma és kalibere határozta meg. Az egy államon belül élő ellenséges törzseket a nagy fehér főnökök féken tartották. Amint ezek kényszerből, vagy bölcs előrelátó megfontolásból hazahurcolkodtak, az ellenséges törzsek közül az egyik jutott vezető pozícióba, és megkezdődtek a polgárháborúk. Az áldozatok száma százezres nagyságrendű volt. A harcosok már nem tarka harci színekre voltak kimázolva, hanem terepszínű egyenruhát viseltek, és a Béketábor látta el őket korszerű fegyverekkel, mert a dzsungelt az imperialisták elleni küzdelem terepének tartották. A másik rivális törzset a tőkés országok fegyverezték fel, és ők is a dzsungelekben akarták megnyerni, lehetőleg olcsón, a hidegháborút.

A homo sapiens, alapvetően, tudománytalanul, tévesen elkeresztelt fájában a népirtás méreteit az őserdőben nyugodtan példa nélkülinek mondhatnánk, ha nem lett volna egy nagy, fehér emberekből álló, művelt európai törzs, ahol évszázadok óta lámpással se lehetett írástudatlan embert találni, és akiből ládaszám került ki Nobel díjas tudós. Ez a törzs mestere volt a szervezésnek és az építésnek. Ők építették Auschwitz-Birkenaut is.